



**НАСОКИ ЗА ИЗМЕНЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА БИОЛОГИЧНО РАЗНООБРАЗИЕ ВЪВ ВРЪЗКА С ОПАЗВАНЕ НА  
ГЕНЕТИЧНИТЕ РЕСУРСИ В ЖИВОТНОВЪДСТВОТО  
GUIDELINES FOR THE AMENDMENTS OF THE BIOLOGICAL DIVERSITY ACT REGARDING THE PRESERVATION  
OF THE ANIMAL GENETIC RESOURCES**

**Васил Николов\*, Бонка Чолакова, Валентин Георгиев, Яна Михайлова, Красимира Горанова  
Vasil Nikolov\*, Bonka Cholakova, Valentin Georgiev, Yana Mihaylova, Krasimira Goranova**

Изпълнителна агенция по селекция и репродукция в животновъдството – София, Бистришко шосе № 26  
Executive Agency for Selection and Reproduction in Animal Breeding – Sofia, 26, Bistrishko shosse str.

\*E-mail: [vsn3480@abv.bg](mailto:vsn3480@abv.bg)

#### **Резюме**

На основата на анализ на световната и националната нормативна база и основни документи по съхраняване на генетичните ресурси се предлага промяна и допълнение на Закона за биологичното разнообразие, свързани със съхраняването и управлението на генетичните ресурси в животновъдството.

#### **Abstract**

Based on analysis of the international and national legislation and key documents concerning the preservation of the genetic resources, changes and annexes are proposed to the Biological diversity Act related to the preservation and the management of the Animal Genetic Resources (AnGR).

**Ключови думи:** разнообразие, животновъдство, законодателство, съхраняване на генетични ресурси.

**Key words:** genetic diversity, animal husbandry, legislation, genetic resources preserving.

#### **ВЪВЕДЕНИЕ**

Биологичното разнообразие е най-голямата ценност на нашата планета, богатство, което човекът започна да цени едва през последните години, когато голяма част от него е вече безвъзвратно изгубена (Nikolov, 2012). Част от това богатство са и създадените от човека породи и генетични вариетети. Генералният директор на ООН по въпросите на продоволствието и селското стопанство Jacques Diouf (FAO, 2007) отбелязва, че генетичните ресурси на селскостопанските животни са част от вековното наследство на човечеството, което е невъзможно да бъде пренебрегнато.

Проблемът – съхраняване на генетичните ресурси, не е новост за България. Напротив, нашата държава първа в света е създала икономически условия за тяхното запазване чрез определяне на допълнителни дотации за отглеждане на местни породи овце и говеда (Hinkovski et al., 1984). В периода на масовата индустриализация са създадени центрове и резервати, в които отглеждането на застрашените породи е изцяло под грижите на държавата. Тези политически действия обаче не са съпроводени с интереса на научната общност и невъзможността да се посочи алтернатива

на държавното стопанисване едва не доведе до унищожаване на автохтонните породи след оттеглянето на държавата от работата с тях през 90-те години на миналия век (Nikolov, 2012).

През последното десетилетие се наблюдава обратната тенденция - засилен интерес от обществото, научните среди, неправителствените организации и фермерите и липса на адекватна нормативна уредба, свързана с опазване на генетичните ресурси на домашните животни. Определянето на основните приоритети в тази насока е целта на настоящата разработка.

#### **МАТЕРИАЛИ И МЕТОДИ**

За разработване на предложенията за изменение и допълнение на Закона за биологичното разнообразие са използвани основно следните документи: Глобален план за действие за животинските генетични ресурси (FAO, 2007); Конвенция за биологичното разнообразие (1992); Стратегически план на Конвенцията за биологичното разнообразие (2010); Протокол от Нагоя за достъп до генетични ресурси и справедливо и равноправно разпределяне на ползите, произтичащи от тяхното използване към Конвенцията

за биологичното разнообразие (2010); План за действие от 2006 г. на ЕС за опазване на биоразнообразието и оценка от 2010 г. (2010); Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие (1993); Стратегия на ЕС за биологичното разнообразие до 2020 година (2011); Закон за животновъдството (2012); Закон за биологичното разнообразие (2012); Национален план за опазване на биологичното разнообразие 2005-2010 година (2005).

### РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

В досега съществуващия Закон за биологичното разнообразие (Законът) не съществуват текстове относно управлението и съхраняването на генетичните ресурси в животновъдството. В тази връзка е необходимо да се направят промени в общите положения и да се обособи отделна глава за генетичните ресурси при домашните животни.

В общите положения на Закона е необходимо да се включат текстове, които да регламентират, че: за управление на националните генетични ресурси на РБългария се създава Национален комитет за управление на генетичните ресурси и биоразнообразието (НКГРБ). НКГРБ се ръководи от Национален координатор, определен от Министерството на околната среда и водите (МОСВ). Членове на НКГРБ са националните координатори, представители на националните компетентни органи. За генетичните ресурси в животновъдството такъв орган (НКОЖ) е Изпълнителната агенция по селекция и репродукция в животновъдството (ИАСРЖ) към МЗХ в съответствие с разпоредбите на чл. 18а (1) от Закона за животновъдството.

Главата, касаеща генетичните ресурси в животновъдството, може да бъде озаглавена «Съхраняване и устойчиво развитие на генетичните ресурси в животновъдството». В **общите положения** се регламентира, че: видовете, породите и по-малките генетично устойчиви структури (популации), обект на стопанско отглеждане, формират генетичните ресурси в животновъдството на РБългария (изброяват се в приложение). Част от националните генетични ресурси са обект на правна защита. Това са: автохтонните породи и популации; породи и популации, създадени в РБългария; интродуцирани породи и популации, развъждани чистопородно, които се отглеждат на територията на страната затворено повече от 50 години, време, за което са се адаптирали към местните природни и стопански условия и са придобили нови белези, отличаващи ги от изходната популация (изброяват се в приложение). Списъците на породите, включени в приложенията, се променят с решение на НКРГБ, по предложение на НКОЖ, съгласувано с Националния съвет по генетични ресурси в животновъдството (НСГРЖ).

В отделен член се регламентира, че биологичното разнообразие (биоразнообразие) на генетичните ресурси в животновъдството е неделима част от общото биологично разнообразие на планетата и поддържането и съхраняването му е сред основните приоритети на държавата. Запазването на биоразнообразието в животновъдството има за цел: опазване на изчезващите и застрашените от изчезване видове, породи и популации; устойчиво развитие и използване на генетичните ресурси, без да се застрашават естествените екосистеми и дивите популации; честно и равноправно разпределяне на ползите от биоразнообразието на генетичните ресурси между поколенията. Държавата притежава суверенни права и е отговорна за опазването на биологичното разнообразие в животновъдството, управлението и устойчивото развитие на генетичните ресурси, честното и равноправно разпределяне на ползите, произтичащи от използването им.

Организация и управление на генетичните ресурси в животновъдството се извършва съгласно с разпоредбите на чл. 18а от Закона за животновъдството. ИАСРЖ, като орган по организация и управление на генетичните ресурси в животновъдството, е национален компетентен орган в тази област, а изпълнителният директор на ИАСРЖ, като Национален координатор по генетични ресурси в животновъдството, е представител на НКОЖ в НКГРБ.

В отделен раздел се описват методите за съхраняване на генетичните ресурси и компетентните органи по използването им. Методите за съхранение на генетичните ресурси в животновъдството са „in situ” и „ex situ”.

Методът „in situ” е отглеждане на генетичния ресурс в условията, където е създаден и съществува в рамките на агроекосистемата, по начин, който му осигурява най-добро развитие в съответствие с физиологичните и етологичните потребности и инстинкти. Методът „in situ” е основен метод за съхраняване на генетичните ресурси в животновъдството, тъй като им позволява да еволюират паралелно с изменението на агроекосистемата. Методът включва следната система от мерки: разработване и реализиране на дългосрочни програми за in situ съхраняване на породите и популациите. Дейностите по тази мярка се извършват от развъдни организации, получили разрешение за развъдна дейност по чл. 29 (1) от Закона за животновъдството или от ИАСРЖ при отсъствие на развъдна организация. За изчезващите или застрашени от изчезване местни породи се разработва единна Национална програма и се води развъдна документация по единен образец. Ако програмата се изпълнява от повече от една развъдна организация, ИАСРЖ осигурява условия за водене на една родословна книга.



Други мерки са: поставяне под режим на защита на застрашени от изчезване и изчезващи видове, породи и популации животни; предотвратяване на интродуцирането на чуждоземни или отдавна изчезнали видове, заплашващи местните породи и популации и техните местообитания; забрана за интродуциране и разпространение на генномодифицирани и клонирани организми в ареалите на местни видове и породи; развитие на международно сътрудничество за рационално използване и справедливо разпределение на ползите от трансграничните генетични ресурси; предприемане на мерки за възстановяване на изчезващи местни видове, породи и популации животни или тяхното повторно интродуциране в естествените им ареали. Дейностите по тези мерки се извършват от ИАСРЖ, а по последната – от ИАСРЖ или под неин контрол от развъдните организации в сътрудничество с аграрни университети и научни институти, по програма, приета от НСГРЖ и утвърдена от НКГРБ.

Под режим на защита се поставят само видове, породи и популации, включени в списъка на националните генетични ресурси при следните условия: животните са под контрол на официално признат орган; всички контролирани животни в разплодна възраст са включени в развъдната книга на породата; броят на животните в разплодна възраст е по-малък от границите на застрашеност, определени в приложение IV на Регламент (ЕО) 1974/2006 г; животните се отглеждат в ареал и по традиционен за съответния генетичен ресурс начин, определени от НКОЖ, съгласувано с НСГРЖ. НКОЖ актуализира ежегодно списъка на ресурсите под режим на защита на основата на мониторинговите данни за състоянието им в края на годината и го публикува в началото на следващата година след утвърждаване от министъра на земеделието и храните.

Опазване и поддържане на генетичните ресурси в животновъдството извън естествения им ареал е „ex situ” опазване, което включва *in vitro* и *in vivo* съхраняване.

*In vitro* е целенасочено съхраняване на генетичен материал – сперма, яйцеклетки, ембриони и други носители на генетична информация, с цел съхраняване на генетичния ресурс. *In vitro* съхраняването се осъществява чрез: поддържане и управление на Национална генетична банка (НГБ) с Национален генетичен резерв (НГР) за съхранение на генетичен материал; поддържане и управление на държавни станции за изкуствено осеменяване и за трансплантация на ембриони за производство на сперма и ембриони с цел възпроизводство на националните генетични ресурси и периодично попълване на НГБ и НГР; поддържане на регионални центрове за съхранение на генетичен материал в криогенни хранилища с цел разпространяване на

генетичен материал от националните генетични ресурси; поддържане и управление на Националната референтна генетична лаборатория за доказване на произхода и идентификация на генетичния материал. При получаването и съхраняването на генетичния материал се спазват следните условия: използват се техники и методи, които не водят до генетични изменения; прилага се комплекс от мерки за защита на криоконсервирания генетичен материал от зарази и други опасности от унищожение; създадените резерви от генетичен материал своевременно се възстановяват и периодично се попълват с цел осигуряване на максимално биоразнообразие; поддържа се актуална база данни с достъпна информация за наличния генетичен материал в НГБ и НГР по видове, породи и разплодници. Дейностите по *in vitro* съхраняването се извършват от държавен орган – ИАСРЖ.

*In vivo* е целенасочено отглеждане на животните в резервати, депа или във ферми извън естествения им ареал с цел съхраняване на генетичния ресурс. *In vivo* се съхраняват застрашени от изчезване и изчезващи видове, породи и популации, както и такива от особен икономически и научен интерес. *In vivo* опазването може да се извършва от държавни, научни или неправителствени организации. Обектите за *in vivo* съхраняване трябва да отговарят на нормативно определени зоохигиенни и ветеринарно-санитарни норми, специфични за всеки вид и порода животни, и на изискванията на Закона за защита на животните. В центровете за *in vivo* съхраняване се събира и поддържа информация за състоянието и развитието на популацията, за технологията на отглеждане и възпроизводство. Генетичен материал от центровете за *in vivo* съхраняване може да се използва за възстановяване или повторно трайно въвеждане на генетичния ресурс в естествения му ареал след положително решение на НСГРЖ. Дейностите в центровете за *in vivo* съхраняване на генетичните ресурси в животновъдството се контролират от ИАСРЖ в съответствие с наредбата за контрол на развъдната дейност в РБългария.

За управление на генетичните ресурси в животновъдството се разработват **програми**. Оздравителни програми за действие по опазване за изчезващи и застрашени от изчезване видове, породи и популации се разработват от развъдните организации или ИАСРЖ, когато се установи, че числеността им се доближава или е под праговите равнища за изчезване. Програмите включват: мониторинг и описание на биологичните характеристики на генетичния ресурс; мониторинг и определяне на екологичните изисквания за отглеждане; оценка на състоянието и разпространението; анализ на данни за заплахите и лимитиращите фактори; разработване на дейности за

възстановяване и поддържане на генетичния ресурс; разработване на дейности за възстановяване и поддържане на фермите и средата, където се развъжда генетичният ресурс; разработване на система от мерки за контрол върху изпълнението и оценка на резултатите от прилагането на оздравителните програми; разработване на механизми за стимулиране участието на местното население и фермерите в поддържането и по-нататъшното развитие на застрашените видове, породи и популации.

Държавата трябва да подпомага реализирането на оздравителна програма за всяка застрашена порода, вид или популация. Когато с дадена порода работи повече от една развъдна организация, програмата, която ще се подпомага, се определя чрез конкурс. Програмата се подпомага за период от 5 години, след което процедурата по кандидатстване се повтаря. Генетичният ресурс се подпомага до излизането му от границите на застрашеност.

За местни породи, незастрашени от изчезване, и интродуцирани породи се разработват програми за развитие и усъвършенстване на генетичния ресурс от съответната развъдна организация. ИАСРЖ, съгласувано с развъдните организации, разработва програми за съхранение и поддържане на криоконсервиран семенен материал, яйцеклетки и ембриони при специални условия: за поддържане и допълване на Националната генетична банка и Националния генетичен резерв; за приоритетно криоконсервиране на семенен материал от застрашени от изчезване и изчезващи породи; за поддържане и ежегодно попълване на държавните станции за изкуствено осеменяване с мъжки разплодници от различни породи с цел постигане на максимално разнообразие на стокирания материал в НГБ и НГР; за приоритетно попълване на държавните станции за изкуствено осеменяване с мъжки разплодници от застрашени от изчезване и изчезващи породи; за възпроизводство на националните генетични ресурси; за регулиране на пазара на разплоден материал.

Законът определя **дейности по идентифициране и управление на генетичните ресурси**. Дейностите по идентифициране включват: мониторинг, фенотипно описание, изготвяне на генетични карти и определяне на генетични маркери, изготвяне на каталози на генетичните ресурси в животновъдството, определяне на тенденциите за развитие и свързаните с тях рискове. Под дейности за идентифициране се разработват технически стандарти и механизми, съобразно с международно признатите сертификати за съответствие: приемане на единни методики, критерии и показатели за описание на генетичните ресурси; изготвяне на оценка за статуса по степен на застрашеност на генетичния ресурс; анализ на

факторите с потенциално вредно въздействие върху съществуването на генетичния ресурс.

За контрол върху състоянието на националните генетични ресурси в животновъдството ИАСРЖ поддържа и ежегодно актуализира по предложение на развъдните организации регистър на генетичните ресурси, включващ регистър на развъдните стада, и регистър на мъжките разплодници съгласно с чл. 18, ал. 6 от ЗЖ; извършва ежегоден мониторинг и оценка на развъдния статус на генетичните ресурси; отчита въздействието на селекцията върху генетичното разнообразие; контролира реализацията на развъдните програми по съхраняване на генетичните ресурси на развъдните организации; контролира състоянието на развъдните стада и издава предписания по коригиране на развъдния статус и типизиране на породната принадлежност; контролира състоянието на животните и издава предписания за коригиране на храненето и отглеждането в съответствие с потребностите на генетичния ресурс; контролира реализацията на селекционните програми на развъдните организации и издава предписания за промяната им с цел поддържане на генетичното разнообразие; разработва система от мерки за контрол върху изпълнението и резултатите от прилагането на програмите за развитие; поддържа национална база данни за състоянието на генетичните ресурси в животновъдството, свързана с европейската (EFABIS) и световната (DAD-IS) база данни, която ежегодно обновява; изготвя каталози на отглежданите видове, породи и популации.

За опазване на генетичните ресурси в животновъдството се поддържат следните регулативни мерки. Когато даден генетичен ресурс попадне в категориите «изчезващ» или «застрашен от изчезване», НКОЖ изготвя предложение до министъра на земеделието и храните за забрана или ограничаване на износа от страната. Въвеждането в страната на чужди видове, породи и популации животни се допуска в случаите, в които не се застрашава съществуването на националните генетични ресурси, след положително решение на НСГРЖ, въз основа на разработена програма за интродуциране. В случаите когато съществуването на националните генетични ресурси е застрашено от чужди видове, породи и популации, ИАСРЖ изготвя мотивиран доклад до министъра на земеделието и храните за отстраняването им.

НКОЖ, съвместно с развъдните организации, разработва и прилага дългосрочни и краткосрочни програми и стратегии за управление и развитие на генетичните ресурси в животновъдството, съобразени с екологичните и социално-икономическите изменения, които включват: създаване и поддържане на мерки за регулиране, управление и контрол на рисковете за опазването и устойчивото използване на генетичните



ресурси, като се вземат предвид въздействията върху околната среда и рисковете за човешкото здраве; поддържане на национална система за реагиране в случай на природни бедствия, епидемии, промишлени аварии или други непредвидими причини, с тежки последици за животинските популации; изготвяне на дългосрочна национална стратегия за развитие на животновъдството в насока към стимулиране отглеждането на местните породи и максимално използване на местните природни ресурси.

Елемент от управлението на генетичните ресурси в животновъдството е предоставянето на правна закрила на нови породи, линии и хибриди животни. Новосъздадени породи, линии и хибриди животни се признават от Държавната комисия по породи животни, която е експертен орган към министъра на земеделието и храните. ИАСРЖ организира, ръководи и осигурява технически дейността на комисията, чието устройство и дейност се определят с правилник, утвърден от министъра на земеделието и храните.

Една от целите на промените в Закона е да се регламентира **устойчиво използване и развитие на генетичните ресурси**. Генетичните ресурси в животновъдството трябва да се използват по начин и до степен, които не водят до дългосрочно намаляване на биологичното разнообразие, запазват устойчивостта и приспособимостта им, като същевременно задоволяват потребностите на сегашните и бъдещите поколения. Местните породи са стратегически ресурс с национално значение, който може да се използва за: производство на натурални, качествени и безвредни за здравето на хората продукти; създаване на нови породи с нови биологични и стопански качества; повишаване на жизнеспособността, плодовитостта, устойчивостта, адаптивната способност и пластичност на съвременните високопродуктивни породи; пластичен материал с висок потенциал за развитие при негативни промени на климата и околната среда в резултат на човешката дейност; регулатор на агроекосистемите; рационално използване на локалните природни ресурси чрез развиване на нискоразходни технологии на производство; важен източник на доходи в регионите с ограничени природни дадености за развитие на интензивно земеделие; запазване на националната идентичност, регионалната специфичност и бита във всички кътчета на РБългария.

Отговорност за устойчивото използване и развитие на генетичните ресурси носят държавните институции, неправителствените организации и стопанските субекти, работещи в тази сфера. Развъдните организации носят отговорност за опазването и развитието на породите, с които работят. ИАСРЖ поддържа адекватна политика за регулирано

използване на резервите от семенен материал в НГБ и НГР с цел предотвратяване загубата на генофонд.

За свеждане до минимум на вредните влияния върху биологичното разнообразие на генетичните ресурси в животновъдството се прилага комплекс от мерки: надеждна идентификация и диференциация на генетичните ресурси; създаване на подходящи условия за чистопородно развъждане на застрашените от изчезване и изчезващи породи животни; спазване на специфичните технологични параметри на отглеждане съобразно с биологичните изисквания на отделните видове; прилагане на оздравителни дейности чрез създаване и управление на национални резервати за съхранение на местни породи; периодично криоконсервиране на генетичен материал от националните генетични ресурси, предоставян от развъдните организации в съответствие с Националната програма за *ex situ*-*in vitro* съхраняване на генетичните ресурси в Република България.

За съхраняване на генетичното разнообразие на селскостопанските животни развъдната дейност при изчезващите и застрашените от изчезване породи се базира на следните основни принципи (Nikolov and Stoyanov, 2002). Основната цел на развъдната работа е запазване на генофонда на породата; единствен метод на развъждане е чистопородното развъждане на основата на поддържаща селекция; задачата на поддържащата селекция е съхраняване на генетичното разнообразие чрез изключване на прогресивен отбор по какъвто и да е признак и недопускане на неконтролирано или принудително родствено съешаване; конкретните схеми за поддържаща селекция се разработват от научния съвет на съответната асоциация или други научни колективи, предложени от нея, и се утвърждават от научна експертна комисия; единствената възможна форма на отбор е стабилизиращ отбор по основни биологични качества, осигуряващ типичността и преживяемостта на породата; при реставрация на изчезваща порода, силно стесняване на генетичното разнообразие или невъзможност за понататъшно развъждане на породата в чисто състояние може да се използват и други методи и зоотехнически прийоми, предложени от научния съвет на асоциацията и утвърдени от научна експертна комисия.

Рационалното използване на генетичните ресурси в животновъдството се осъществява в тясна връзка с разумната експлоатация на селскостопанските култури, пасищата, горите, почвените и водните ресурси и други елементи от екосистемите. Устойчивото използване на генетичните ресурси в животновъдството е неразривно свързано с поддържане на коренните и местни производствени системи и свързаните с тях натрупани познания. В тази връзка се предприемат

мерки за: насърчаване на традиционното използване на генетичните ресурси в животновъдството в съответствие с културните обичаи, съвместими с изискванията за опазването и устойчивото им използване; осигуряване на условия за прилагане на натрупаните през вековете систематични познания от местните общности върху методите на опазване, поддържане и развитие на генетичните ресурси.

**В Закона се определя достъпът до генетичните ресурси.** Правото за определяне на достъп до генетичните ресурси в животновъдството принадлежи на правителството и е обект на националното законодателство. Достъпът до генетичните ресурси в животновъдството се осъществява при спазването на разпоредбите на Закона за биологичното разнообразие и Закона за животновъдството и е подчинен на принципите на равнопоставеност и недискриминативност.

Генетичните ресурси в животновъдството може да бъдат предоставени за използване от други държави въз основа на предварително информирано съгласие от националния компетентен орган за генетични ресурси в животновъдството, изразено в писмена форма и след предприети необходими законодателни, административни или политически мерки с цел: осигуряване на правна сигурност и прозрачност на нормативните изисквания относно достъпа и разпределение на ползите; осигуряване на справедливи правила и процедури за достъп; поставяне на разумен срок, ясно и прозрачно писмено решение на компетентния национален орган на условията и начина за разпределение на ползите от използване на ресурса при взаимноизгодни условия; прилагане на механизма за обмен на информация за достъпа до генетични ресурси, създаден с Протокола от Нагоя за достъп до генетичните ресурси и справедливо и равноправно разпределение на ползите, произтичащи от тяхното използване към Конвенцията за биологичното разнообразие. Достъпът до информация за националните генетични ресурси се осъществява чрез Системата за информация за разнообразието на домашните животни (DAD-IS) като глобално комуникационно средство за обмен на информация по съхранение на генетичните ресурси в животновъдството.

Центровете за производство и съхранение на сперма, поддържани и управлявани от ИАСРЖ, са специализираните звена, осигуряващи достъп до националните генетични ресурси в животновъдството, съхранявани *in vitro*. Центровете за производство и съхранение на сперма, регистрирани по Закона за ветеринарномедицинската дейност, поддържани и управлявани от неправителствени организации, частни лица и др., произвеждат и разпространяват генетичен

материал от националните генетични ресурси в животновъдството по условия и ред, определени с наредба на министъра на земеделието и храните.

Националните генетични ресурси в животновъдството може да се предоставят безвъзмездно, когато са предназначени за нетърговски цели: за научни изследвания, обучения и опазване на биологичното разнообразие.

За прекратяване загубата на генетичен ресурс от животински видове и изпълнение на стратегическата цел на МЗХ за съхранение, устойчиво използване и развитие на генетичните ресурси в животновъдството се разработват мерки за повишаване на информираността и знанията. Мерки за **осведомяване на обществеността**: разработване на програми за осведомяване на обществеността; провеждане на разяснителна работа и специализирани обучения по въпросите на опазването на генетичните ресурси с кадровия потенциал в сектор «Животновъдство» и в отраслите, оказващи влияние на животновъдството, в т.ч. и ведомствата, отговарящи за опазване на околната среда; пропагандиране чрез медиите и включване на темата в публичните образователни програми; организиране на национални и регионални изложения, форуми, аукциони, демонстрации и семинари; мобилизиране на човешки ресурси за работата по обмен на информация, комуникация и дискусии със заинтересованите страни за съхранение, управление и устойчиво развитие на генетичните ресурси. Мерки за **обучение на кадри**: разработване на учебни програми при различни нива на компетентност; изграждане на сътрудничество между ведомствата и другите заинтересовани страни - развъдни организации, граждански организации, браншови обединения и съвещателни комисии по въпросите за популяризиране на ползите, произтичащи от устойчивото използване на компонентите на генетичните ресурси от животновъдството; включване на заинтересованите страни в обучителни програми на държавните институции и университети и научни институти; организиране на обучения по въпросите на устойчивото използване на генетичните ресурси в животновъдството, за фермери и заети в производството, като се уважават техните традиционни познания и иконни практики на стопанисване. Мерки за **развитие на науката**: подпомагане на разработването на научни проекти в областта на съхранение, устойчиво използване и развитие на генетичните ресурси в животновъдството; създаване на условия за улесняване на достъпа на частния сектор до разработките и постиженията на научноизследователските центрове и институти и трансфера на технологии. Стимулира се публикационната дейност.



### ЗАКЛЮЧЕНИЕ

На основата на анализ на световната и националната нормативна база и на основни документи по съхраняване на генетичните ресурси се предлага промяна и допълнение на Закона за биологичното разнообразие, свързани със съхраняването и управлението на генетичните ресурси в животновъдството.

### LITERATURA

- Zakon za biologichното raznoobrazie (Obn. DV. br.77 ot 9 Avgust 2002 g., izm....., izm. DV. br.77 ot 9 Oktomvri 2012 g.)
- Zakon za zhivotnovadstvoto (Obn. DV. br.65 ot 8 Avgust 2000 g., izm....., izm. i dop. DV. br.59 ot 3 Avgust 2012 g.)
- Zakon za zakrila na novite sortove rastenia i porodi zhivotni, Obn. DV. br. 84 ot 4 oktomvri 1996 g., izm...., izm. DV. br. 26 ot 6 april 2010 g.
- Konventsia za biologichното raznoobrazie, prieta v Nayrobi na 22.05.1992 g.; DV, br. 19 ot 1999 g.
- Natsionalen plan za opazvane na biologichното raznoobrazie 2005-2010 godina, 2005., <http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=386>
- Natsionalna strategia za opazvane na biologichното raznoobrazie, 1999. [http://www3.moew.government.bg/files/file/POS/Strategic\\_documents/Strategies/Biorazn/Obsht-End-File.doc](http://www3.moew.government.bg/files/file/POS/Strategic_documents/Strategies/Biorazn/Obsht-End-File.doc)
- Nikolov, V.*, 2012. Rodopskite brahitserni goveda. Akademichno izdatelstvo na AU - Plovdiv, 186 s.
- Nikolov, V., B. Stoyanov*, 2002. Metodika za razrabotvane na instruktсия za razvadna rabota pri sahranyavane na

avtohtonните porodi goveda. SD "Kontrast" Bogomilovo, 29 s.

Plan za deystvie ot 2006 g. na ES za opazvane na bioraznoobrazieto i otsenka ot 2010 g. [http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/comm2006/index\\_en.htm](http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/comm2006/index_en.htm)

Protokol ot Nagoya za dostap do genetichni resursi i spravedливо i ravnopravno razpredelyane na polzite, proiztichashti ot tyahното izpolzване kam Konventsiyata za biologichното raznoobrazie, 2010. [http://www3.moew.government.bg/files/file/Press/Kampanii/biologichno\\_raznoobrazie/Info\\_Protocol\\_Nagoya\\_June\\_2012.doc](http://www3.moew.government.bg/files/file/Press/Kampanii/biologichno_raznoobrazie/Info_Protocol_Nagoya_June_2012.doc)

Strategicheski plan za Konventsiyata za biologichното raznoobrazie, 2010, Ayti.

Strategia na ES za biologichното raznoobrazie do 2020 godina, 2011. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0244:FIN:BG:PDF>

*Hinkovski, Ts., Ts. Makaveev, Y. Danchev*, 1984. Mestni formi domashni zhivotni, Zemizdat, Sofia, 154 s.

FAO, 2007. Global Plan Of Action For Animal Genetic Resources And The Interlaken Declaration, Rome, 48 p.

*Статията е приета на 12.12.2012 г.  
Рецензент – доц. д-р Пламен Петров  
E-mail: info@nrp-bg.org*